

ТАЪЛИМ СОҲАСИДА ЭЛЕКТРОН ҲУЖЖАТ АЙЛАНИШ ТИЗИМИНИ ЖОРИЙ ЭТИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

Якубов Максадхан Султанниязович

профессор, Тошкент ахборот технологиялар университети
maksadkhan@mail.ru

Бекмухаммедов Бунёдбек Нурмухаммад ўғли

магистрант, Тошкент ахборот технологиялар университети
bekmuhammedovb@gmail.com

Аннотация: Мақолада таълим соҳасида электрон ҳужжат айланиш тизимини жорий этишда юзага келаётган муаммолар уларни ҳал этиш борасида ахборот коммуникация технологияларидан самарали фойдаланиш технологияси ва усуллари келтирилган бўлиб, таълим тизимини бошқаришда электрон ҳужжатларни шакллантириш, тармоқ орқали узатиш, маълумотларнинг тўлиқлиги ва ишончлигини таъминлашнинг ўзига хос хусусиятлари таҳлил қилинган.

Калит сўзлар: электрон ҳужжат, интерактив хизмат, бошқарув тизимлари, автоматлаштирилган тизим, дастурий восита.

ОСОБЕННОСТИ ВНЕДРЕНИЯ СИСТЕМЫ ЭЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБОРОТА В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ

Якубов Максадхан Султанниязович

профессор, Ташкентский университет информационных технологий
maksadkhan@mail.ru

Бекмухаммедов Бунёдбек Нурмухаммад ўғли

магистрант, Ташкентский университет информационных технологий
bekmuhammedovb@gmail.com

Аннотация: В статье представлены технология и методы эффективного использования информационно-коммуникационных технологий для решения проблем, возникающих при внедрении системы электронного документооборота в сфере образования, особенности формирования электронных документов в управлении системой образования анализируются, передача по сети, обеспечение полноты и достоверности информации.

Ключевые слова: электронный документ, интерактивный сервис, системы управления, автоматизированная система, программный инструмент.

**SPECIFIC CHARACTERISTICS OF THE IMPLEMENTATION OF THE
ELECTRONIC DOCUMENT CIRCULATION SYSTEM IN THE FIELD OF
EDUCATION**

Yakubov Maksadhan

professor, Tashkent University of Information Technology
maksadkhan@mail.ru

Bekmukhammedov Bunyodbek

master's student, Tashkent University of Information Technology
bekmukhammedovb@gmail.com

Abstract: The article presents the technology and methods of effective use of information communication technologies to solve the problems arising in the introduction of the electronic document circulation system in the field of education, the specific features of the formation of electronic documents in the management of the educational system, transmission through the network, ensuring the completeness and reliability of information are analyzed.

Key words: electronic document, interactive service, management systems, automated system, software tool.

КИРИШ

Бугунги кунда замонавий таълим технологияларини жорий этиш, аҳоли турмуш-тарзини яхшилашга қаратилган бир қатор илмий тадқиқотлар олиб борилмоқда [1-7]. Жумладан, электрон ҳужжат айланиш тизимига алоҳида эътибор қаратилмоқда. Электрон ҳужжат айланиши тизими – бу ташкилотда рақамли ҳужжатларни яратиш, қайта ишлаш, сақлаш ва олиш имконини берувчи дастурий таъминотга асосланган тизим. У ҳужжатларни бошқаришнинг автоматлаштирилган ва соддалаштирилган жараёнини таъминлайди, бу ходимлар ва бўлимлар ўртасида тез ва самарали алоқа ўрнатиш ва ҳамкорлик қилиш имконини беради. Тизим одатда ҳужжатларни маршрутлаш, тасдиқлаш иш оқимлари, ҳужжат версияларини яратиш ва киришни бошқариш каби хусусиятларни ўз ичига олади. Электрон ҳужжат айланиши тизимлари турли соҳа ва тармоқларда, жумладан, таълим, давлат, соғлиқни сақлаш ва молия соҳасида кенг қўлланилади.

Электрон ҳужжат айланиши тизими таълим соҳасида ҳал қилувчи рол ўйнайди, бу ерда ахборот оқими самарали бошқарув бошқарув учун жуда муҳимдир. электрон ҳужжат айланиши тизимининг таълимда муҳимлиги сабабларидан баъзилари [8-12]:

ҳужжатларни қайта ишлашни соддалаштириш: электрон ҳужжат айланиши тизими ҳужжатларни қўлда қайта ишлаш заруратини йўқ қилади, бу кўп вақт ва хатоларга олиб келиши мумкин. Ушбу тизим ёрдамида ҳужжатларни автоматик тарзда қайта ишлаш ва йўналтириш мумкин, бу вақтни тежайди ва аниқликни таъминлайди;

яхшиланган ҳамкорлик ва алоқа: Тизим ўқитувчилар, ходимлар ва талабаларга жойлашувидан қатъий назар, осон ва хавфсиз ҳамкорлик қилиш ва мулоқот қилиш имконини беради. Бу самарадорликни оширади, тезроқ қарор қабул қилиш имконини беради ва умумий самарадорликни оширади;

ҳаражатларни тежаш: электрон ҳужжат айланиши тизими қоғозга асосланган ҳужжатларни қайта ишлаш, чоп этиш ва сақлаш ҳаражатларини, шунингдек, жисмоний

сақлаш жойларига бўлган эҳтиёжни камайтиради. Бу вақт ўтиши билан сезиларли харажатларни тежашга олиб келади;

кенгайтирилган хавфсизлик: Тизим хавфсиз кириш бошқарувлари, маълумотларни шифрлаш ва аудит йўллари тизим этади, бу махфий маълумотларни рухсатсиз кириш ёки манипуляциядан ҳимоя қилишни таъминлайди;

қоидаларга риоя қилиш: Таълим муассасалари маълумотлар махфийлиги, ҳужжатларни сақлаш ва хавфсизликка оид турли қоидаларга риоя қилишлари шарт. электрон ҳужжат айланиши тизими хавфсиз сақлаш, киришни назорат қилиш ва аудит йўллари таъминлаш орқали муассасаларга ушбу қоидаларга риоя қилишга ёрдам беради.

Умуман олганда, электрон ҳужжат айланиш тизими таълим муассасалари фаолияти самарадорлиги, маҳсулдорлиги ва хавфсизлигини ошириш, шу орқали таълим сифати ва ўқув тажрибасини оширишда муҳим ўрин тутаяди.

Мақоланинг мақсади “Таълимда электрон ҳужжат айланиши тизимини ташкил этишнинг ҳозирги ҳолатининг тизимли таҳлили” сарлавҳасидан келиб чиқиб, ҳозирги вақтда таълим муассасаларида электрон ҳужжат айланиши тизимлари қандай ташкил этилганлиги ва қўлланилишини чуқур таҳлил қилишдан иборат. Мақоланинг мақсади мавжуд тизимларнинг кучли ва заиф томонларини аниқлаш, таълим ташкилотларида электрон ҳужжат айланишининг самарадорлиги ва самарадорлигини ошириш бўйича тавсиялар бериши мумкин. Бундан ташқари, мақола электрон ҳужжат айланишининг таълимнинг турли жиҳатларига, масалан, ўқитиш, ўрганиш, бошқариш ва ресурсларни тақсимлаш каби таъсирини ўрганиши мумкин.

Илгари олиб борилган тадқиқотлар электрон ҳужжат айланиши тизимларидан турли таълим шароитларида, жумладан К-12, олий таълим ва узлуксиз таълимда фойдаланишни ўрганиб чиқди. Тадқиқотлар таълимда электрон ҳужжат айланиши тизимларини жорий этишнинг самарадорликни ошириш, фойдаланиш имкониятини яхшилаш ва харажатларни камайитиш каби афзалликлари ва муаммолари, шунингдек, хавфсизлик, махфийлик ва қонунчиликка риоя қилиш билан боғлиқ масалаларни ўрганиб чиқди.

Тадқиқотлар, шунингдек, электрон ҳужжат айланишининг талабаларнинг билим олиши ва фаоллигига, профессор-ўқитувчиларнинг иш юки ва қониқишига, маъмурий жараёнларга ва ресурсларни тақсимлашга таъсирини ўрганиб чиқди. Баъзи тадқиқотлар ўрганишни бошқариш тизимлари ёки электрон портфел каби махсус электрон ҳужжат айланиши тизимларига қаратилган бўлса, бошқалари кенгроқ ёндашувни қўллаган ва таълим муассасаси доирасида бир нечта тизимлардан фойдаланишни таҳлил қилган.

Умуман олганда, аввалги тадқиқотлар шуни кўрсатадики, электрон ҳужжат айланиши тизимлари таълим самарадорлиги ва самарадорлигини сезиларли даражада ошириш имкониятига эга, аммо уларни муваффақиятли амалга ошириш учун пухта режалаштириш, самарали ўқитиш, доимий баҳолаш ва такомиллаштириш талаб этилади.

Мавжуд электрон ҳужжат айланиш тизимининг моделларини таҳлил қилиш одатда турли тизим дизайнларини, уларнинг хусусиятлари, афзалликлари ва камчиликларини таққослашни ўз ичига олади. Таҳлилнинг бундай тури турли моделларнинг кучли ва заиф томонлари ҳақида қимматли тушунчалар бериши ва қайси тизим дизайнлари муайян таълим шароитлари ва мақсадлари учун мос келишини аниқлашга ёрдам беради.

Таҳлил турли тадқиқот усуллари, жумладан, амалий тадқиқотлар, сўровлар, фокус-гурӯҳлар ва эксперт суҳбатлари орқали амалга оширилиши мумкин. Ушбу усуллар орқали тўпланган маълумотлар тадқиқот мақсадлари ва тўпланган маълумотларга қараб статистик ёки сифатли усуллар ёрдамида таҳлил қилиниши мумкин.

Таҳлил одатда электрон ҳужжат айланиши тизимларининг бир қанча асосий жиҳатларига, жумладан, дастурий ва аппарат инфратузилмаси, маълумотларни бошқариш ва хавфсизлик хусусиятлари, фойдаланувчи интерфейси ва улардан фойдаланиш имконияти, бошқа тизимлар билан интеграция, мослаштириш ва кенгайтириш имкониятларига қаратилган.

Таҳлил натижалари таълим муассасаларига ўзларининг ноёб эҳтиёжлари ва шароитларидан келиб чиққан ҳолда амалга ошириш учун мос келадиган электрон ҳужжат айланиш тизимининг моделлари тўғрисида асосли қарорлар қабул қилишга ёрдам беради. Бундан ташқари, таҳлил мавжуд тизимларнинг ишлаши ва самарадорлигини оптимallasштириш учун такомиллаштириш ёки ўзгартиришлар зарур бўлган соҳаларни аниқлаши мумкин.

Адабиётларни кўриб чиқиш: Таълимда электрон ҳужжат айланиш тизими моделлари бўйича мавжуд адабиётларни кўриб чиқиш ушбу соҳанинг ҳозирги ҳолати ҳақида қимматли фикрларни бериши, билимлардаги камчиликларни аниқлаши ва тадқиқот лойиҳаси ҳақида маълумот бериши мумкин.

Тадқиқот жараёни: электрон ҳужжат айланиши тизимини жорий этган таълим муассасаларининг амалий тадқиқотларини ўтказиш қўлланилаётган аниқ тизимлар, жорий этиш жараёнида юзага келадиган муаммолар ва тизимдан олинадиган фойдалар ҳақида батафсил маълумот бериши мумкин.

Сўров: Амалдаги электрон ҳужжат айланиш тизимларининг ҳозирги ҳолати, турли тизимлар томонидан тақдим этилаётган хусусиятлар ва функциялар ҳамда бундай тизимларни жорий этишда муассасалар дуч келадиган муаммолар тўғрисида маълумотларни йиғиш мақсадида таълим муассасаларида сўров ўтказилиши мумкин.

Мутахассислар билан суҳбатлар: электрон ҳужжат айланиши тизимлари соҳасидаги мутахассислар, масалан, ИТ-мутахассислари, ўқитувчилари ва маъмурлари билан суҳбатлар соҳанинг ҳозирги ҳолати, ривожланаётган тенденциялар ва илғор тажрибалар ҳақида қимматли фикрларни бериши мумкин.

Фокус-гурuhlар: Фокус-гурuhlар ўқитувчилар, талабалар ва бошқа манфаатдор томонлар билан уларнинг электрон ҳужжат айланиш тизимлари билан боғлиқ тажрибалари, турли тизим функцияларига бўлган афзалликлари ва такомиллаштириш бўйича таклифлари ҳақида маълумот тўплаш учун ўтказилиши мумкин.

Ушбу усуллар орқали тўпланган маълумотлар нақшларни, тенденцияларни ва асосий мавзуларни аниқлаш учун турли статистик ва сифатли усуллардан фойдаланган ҳолда таҳлил қилиниши мумкин. Кейинчалик таҳлилдан хулосалар чиқариш ва келажакдаги тадқиқот ва амалиёт учун тавсиялар беришда фойдаланиш мумкин.

Маълумотлар йиғиш усуллари таълимда электрон ҳужжат айланиши тизимини ташкил этиш бўйича илмий тадқиқотлар олиб боришнинг муҳим йўналиши ҳисобланади. Фойдаланиш мумкин бўлган баъзи умумий маълумотларни йиғиш усуллари қуйидагилардан иборат [13-18]:

Сўровлар: Сўровлар кўп сонли таълим муассасалари ёки шахслардан маълумотларни тўплаш учун ишлатилиши мумкин. Сўровлар онлайн ёки шахсан ўтказилиши мумкин ва микдорий ҳамда сифат маълумотларини тўплаш учун мўлжалланган бўлиши мумкин.

Ҳужжатларни таҳлил қилиш: Ҳужжатларни таҳлил қилиш мавжуд электрон ҳужжат айланиш тизимининг моделлари, сиёсатлари ва процедуралари ҳақида маълумот тўплаш учун ишлатилиши мумкин. Таҳлил қилиниши мумкин бўлган ҳужжатларга ҳисоботлар, қўлланмалар ва тизим ҳужжатлари киради.

Ушбу усуллар орқали тўпланган маълумотлар нақшларни, тенденцияларни ва асосий мавзуларни аниқлаш учун турли статистик ва сифатли усуллардан фойдаланган ҳолда таҳлил қилиниши мумкин. Кейинчалик таҳлилдан хулосалар чиқариш ва келажакдаги тадқиқот ва амалиёт учун тавсиялар беришда фойдаланиш мумкин.

Маълумотларни таҳлил қилиш усуллари - бу турли хил тадқиқот усуллари орқали тўпланган маълумотларни текшириш ва шарҳлаш учун ишлатиладиган усуллар. Таълимда электрон ҳужжат айланиши тизимини ташкил этишни ўрганишда фойдаланиш мумкин бўлган баъзи умумий маълумотларни таҳлил қилиш усуллари қуйидагилар киради:

Таърифловчи статистика: Ушбу услуб сўровлар, суҳбатлар ёки бошқа воситалар орқали тўпланган маълумотларни тавсифлаш ва умумлаштириш учун ишлатилади. Таърифловчи статистик маълумотларга марказий тенденция кўрсаткичлари (масалан, ўртача, медиан, режим) ва ўзгарувчанлик кўрсаткичлари (масалан, диапазон, стандарт оғиш) киради.

Инференциал статистика: Ушбу услуб намунадан тўпланган маълумотларга асосланган популяция ҳақида башорат қилиш учун ишлатилади. Инференциал статистикага гипотезаларни текшириш, регрессия таҳлили ва корреляция таҳлили киради.

Контентни таҳлил қилиш: Ушбу услуб мавзулар, нақшлар ёки тенденцияларни аниқлашда, ҳужжатлар ёки интервью транскриптларини ўрганишда ишлатилади. Контент таҳлили муайян атамалар ёки тушунчаларнинг частотасини аниқлаш ва турли тоифалар орасидаги муносабатларни таҳлил қилишда ишлатилиши мумкин.

Тармоқ таҳлили: Ушбу услуб одамлар ёки ташкилотлар каби турли объектлар ўртасидаги муносабатларни ўрганиш учун ишлатилади. Тармоқни таҳлил қилиш тармоқнинг тузилишини, марказий тугунлар ёки актёрларни ва тугунлар орасидаги ўзаро таъсир нақшларини аниқлашда ишлатилиши мумкин.

Сифатли таҳлил: Ушбу услуб интервьюлар, фокус-гурӯҳлар ёки бошқа сифатли усуллар орқали тўпланган маълумотларни текшириш ва шарҳлашда ишлатилади. Сифатли таҳлил техникани ўз ичига олади.

Маълумотларни таҳлил қилиш техникасини танлаш тўпланган маълумотлар турига, сўралган тадқиқот саволларига ва тадқиқот мақсадларига боғлиқ. Таълимда электрон ҳужжат айланиши тизимини тўлиқроқ тушуниш учун турли хил техникалар комбинациясидан фойдаланиш мумкин.

Кучли, заиф томонлари, имкониятлар ва таҳдидларни аниқлаш (SWOT таҳлили) таълим соҳасида электрон ҳужжат айланиши тизимининг ҳозирги ҳолатини таҳлил қилишнинг муҳим жиҳати ҳисобланади. Ушбу таҳлил тизимнинг самарадорлиги, барқарорлиги ва умумий ишлашига таъсир кўрсатиши мумкин бўлган ички ва ташқи омилларни аниқлашга ёрдам беради.

Кучли томонлари фойдаланувчилар учун қулай интерфейс, фойдаланиш имконияти ва тезлик каби хусусиятларни ўз ичига олиши мумкин. Заиф томонлар тизимнинг нотўғри ишлаши, фойдаланувчи ўқитилмаганлиги ёки хавфсизлик чораларининг етарли эмаслиги бўлиши мумкин. Имкониятлар тизимни кенгайтириш ёки бошқа таълим технологиялари платформалари билан интеграциялашув потенциалини ўз ичига олиши мумкин, таҳдидлар эса потенциал киберҳужумлар, нотўғри техник хизмат кўрсатиш ёки етарли бюджетни ўз ичига олиши мумкин.

SWOT таҳлилинини ўтказиш орқали қарор қабул қилувчилар яхшилашга муҳтож бўлган соҳаларни аниқлашлари ва тизимнинг заиф томонларини бартараф этиш, кучли томонларини ишга солиш ва тизим функционаллигини ошириш ва умумий самарадорлигини ошириш имкониятларидан фойдаланиш стратегияларини ишлаб чиқишлари мумкин.

Таълим соҳасида электрон ҳужжат айланиши тизимининг бугунги ҳолатини таҳлил қилиб, унинг кучли, заиф томонлари, имкониятлари ва таҳдидларини аниқлагандан сўнг, кейинги босқичда натижаларни мавжуд моделлар билан солиштириш керак. Бу тизимнинг таълим соҳасида электрон ҳужжат айланишининг белгиланган моделларига қанчалик мос келишини баҳолаш ва тизимни такомиллаштириш мумкин бўлган соҳаларни аниқлашни ўз ичига олади.

Мавжуд моделлар бошқа таълим муассасаларининг илғор тажрибаларини ёки электрон ҳужжат айланиши тизимлари учун саноат стандартларини ўз ичига олиши мумкин. Тизимни ўрнатилган моделлар билан таққослаш орқали қарор қабул қилувчилар тизим ишламай қолиши мумкин бўлган соҳаларни аниқлашлари ва унинг функционаллиги ва самарадорлигини ошириш стратегияларини ишлаб чиқишлари мумкин.

Мисол учун, агар таҳлил тизимда етарли хавфсизлик чоралари мавжуд эмаслигини аниқласа, қарор қабул қилувчилар хавфсизликни яхшилаш стратегияларини аниқлаш учун электрон ҳужжат айланиши тизимларининг саноат стандартларига мурожаат қилишлари мумкин. Худди шундай, агар таҳлил натижасида тизим фойдаланувчиларга қулай эмаслиги аниқланса, қарор қабул қилувчилар фойдаланувчи тажрибасини яхшилаш йўллари аниқлаш учун бошқа таълим муассасаларининг илғор тажрибаларини кўриб чиқишлари мумкин.

Натижаларни шарҳлаш тадқиқот натижаларини таҳлил қилиш ва Ўзбекистон таълим тизимидаги электрон ҳужжат айланиши тизимининг ҳозирги ҳолати ҳақида тушунча беришни ўз ичига олади. Бу тизимнинг кучли ва заиф томонларига таъсир этувчи омилларни аниқлаш, такомиллаштиришнинг потенциал имкониятларини баҳолаш ва таълим соҳасида самарали электрон ҳужжат айланиши тизимини муваффақиятли жорий этишга тўсқинлик қилиши мумкин бўлган таҳдидларни муҳокама қилишдан иборат бўлиши мумкин. Шарҳ, шунингдек, аниқланган муаммоларни ҳал қилиш ва тизимни такомиллаштириш бўйича тавсиялар бериши керак.

Таълим муассасалари учун оқибатларини муҳокама қилиш тадқиқот натижаларининг Ўзбекистондаги таълим муассасалари учун амалий қўлланилишини кўриб чиқишни ўз ичига олади. Бунда электрон ҳужжат айланиши тизимининг аниқланган кучли ва заиф томонлари таълим муассасаларига қандай таъсир кўрсатишини ўрганиш, тизимни такомиллаштириш бўйича потенциал стратегияларни муҳокама қилиш ва самарали электрон ҳужжат айланиши тизимини жорий этишдан таълим муассасалари олиши мумкин бўлган имтиёزلарни аниқлаш киради. Муҳокама, шунингдек, бундай тизимни жорий этишда таълим муассасалари дуч келиши мумкин бўлган муаммоларни кўрсатиши ва ушбу муаммоларни бартараф этиш бўйича тавсиялар бериши мумкин. Умуман олганда, муҳокама технология орқали ҳужжат айланиш жараёнларини яхшилашга интилаётган таълим муассасаларига йўл-йўриқ кўрсатишга қаратилган бўлиши керак.

Электрон ҳужжат айланиши тизимини такомиллаштириш бўйича таклифлар ҳақидаги мақоланинг намунавий режаси:

I. Кириш А. Электрон ҳужжат айланиши тизимининг таълимдаги аҳамияти ҳақида қисқача маълумот Б. Мақоланинг мақсади С. Ўзбекистонда таълимда электрон ҳужжат айланиши тизимининг ҳозирги ҳолатига қисқача шарҳ.

II. Ҳозирги электрон ҳужжат айланиши тизимининг муаммолари А. Стандартлаштирилган тартибларнинг йўқлиги Б. Ҳужжатларни кузатишнинг самарасизлиги С. Тизимдан фойдаланиш имконияти ва мослашувчанлигининг чекланганлиги.

III. Электрон ҳужжат айланиши тизимини такомиллаштириш бўйича таклифлар А. Ҳужжат форматлари ва тартибларини стандартлаштириш Б. Рақамли кузатув тизимини

жорий этиш С. Тўлиқ фойдаланиш ва мослашувчанликни таъминлаш учун тизимни таълим билан боғлиқ бошқа тизимлар билан интеграциялаш Д. Самарали таъминлаш учун фойдаланувчиларни ўқитиш ва қўллаб-қувватлаш тизимдан фойдаланиш.

IV. Таклиф этилаётган яхшиланишларнинг потенциал афзалликлари А. Хужжатларни қайта ишлаш самарадорлиги ва тезлигини ошириш Б. Хужжатларни қайта ишлашда хатолик ва номувофиқликларни камайтириш С. Тизимнинг қулайлиги ва мослашувчанлигини ошириш Д. Тизимнинг шаффофлиги ва ҳисобдорлигини ошириш.

V. Хулоса А. Ҳозирги электрон ҳужжат айланиши тизимининг муаммоларини такрорлаш.

Б. Таклиф этилаётган такомиллаштириш бўйича таклифларни такрорлаш С. Таклиф этилаётган такомиллаштиришларнинг Ўзбекистон таълим тизимига таъсири ҳақида яқуний фикрлар.

ХУЛОСА

Мақолада таълим соҳасида электрон ҳужжат айланиши тизимининг жорий ҳолати тизимли таҳлил қилинган. У тадқиқотда қўлланиладиган мавжуд моделлар, маълумотларни йиғиш усуллари ва маълумотларни таҳлил қилиш усуллари ўрганади. Таҳлил мавжуд тизимнинг кучли, заиф томонлари, имкониятлари ва таҳдидларини аниқлайди, натижаларни мавжуд моделлар билан таққослайди. Таълим муассасаларига таъсири муҳокама қилиниб, электрон ҳужжат айланиши тизимини такомиллаштириш бўйича таклифлар берилди. Мақола асосий топилмаларнинг қисқача мазмуни билан яқунланади.

Келажакдаги тадқиқотлар учун таълимда блокчейн ва сунъий интеллект каби электрон ҳужжат айланиши тизимларининг илғор моделлари ва технологияларини ўрганиш бўлиши мумкин. Бундан ташқари, ушбу тизимларни жорий этишнинг таълим муассасаларининг самарадорлиги ва самарадорлигига таъсирини ўрганиш фойдали бўлиши мумкин. Кейинги тадқиқотнинг яна бир йўналиши турли манфаатдор томонларнинг ўқитувчилар, талабалар ва маъмурлар каби таълимдаги электрон ҳужжат айланиши тизимларига нисбатан қарашлари ва муносабатларини ўрганиш бўлиши мумкин.

Адабиётлар рўйхати

1. Хусенов Уткир Уктамжон угли, Юсупов Азизжон Кахрамонович, Ембергенов Ауезмурат Бекмуратович, & Тохтаходжаева Мафратхон Махмудовна. (2023). “ҲАЁТ ФАОЛИЯТИ ХАВФСИЗЛИГИ” ФАНИНИ ЎҚИТИШДА МУЛЬТИМЕДИЯ КУРСИНИ ЯРАТИШ: DEVELOPMENT OF A MULTIMEDIA COURSE ON THE DISCIPLINE “LIFE SAFETY”. Молодой специалист, 2(12), 22–30. Retrieved from <https://mspes.kz/index.php/ms/article/view/57>
2. Хусенов Уткир Уктамжон угли, Ходжаев Ойбек Шавкатович, Рахмонов Сирожиддин Иброхимжон угли, & Умирзаков Давлатжон Долимжон угли. (2023). “АЖРАТИШ ПУНКТЛАРИ ҲАҚИДА УМУМИЙ МАЪЛУМОТЛАР” МАВЗУСИНИ ЁРИТИШДА ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ҚЎЛЛАШ: THE USE OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN THE COVERAGE OF THE TOPIC “GENERAL INFORMATION ABOUT SEPARATE POINTS”. Молодой специалист, 2(12), 31–37. Retrieved from <https://mspes.kz/index.php/ms/article/view/58>
3. Джумаев Шерзод Бахром угли, Зоҳидов Мухриддин Гофурджон угли, Таджибоев Джаҳонгир Баҳодир угли, & Орипжонов Роҳатджон Равшанжон угли. (2023). CREDIT – MODULE SYSTEM AND PRINCIPLES OF ITS IMPLEMENTATION IN HIGHER

- EDUCATION INSTITUTIONS: КРЕДИТНО-МОДУЛЬНАЯ СИСТЕМА И ПРИНЦИПЫ ЕЕ РЕАЛИЗАЦИИ В ВУЗЕ. Молодой специалист, 2(12), 46–50. Retrieved from <https://mspes.kz/index.php/ms/article/view/60>
4. Рустамова Замира Бобокуловна. (2023). ПРИОРИТЕТНЫЕ ЗАДАЧИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ УЧАСТИЯ ЖЕНЩИН ЧЕРЕЗ ГЕНДЕРНОЕ РАВЕНСТВО В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ В ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ: PRIORITY TASKS OF PROVISION OF WOMEN PARTICIPATION THROUGH GENDER EQUALITY IN THE ACTIVITIES OF INTERNAL AFFAIRS BODIES DURING THE YEARS OF INDEPENDENCE. Молодой специалист, 2(11), 26–29. Retrieved from <https://mspes.kz/index.php/ms/article/view/52>
 5. Каракулов Нурбол Маиданович, Нугманова Аропат Абдухамитовна, Усманова Гульнора Эшматовна, Ахмаджонов Достон Мурот угли, & Одилов Бахриддин Норкучкор угли. (2023). ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННОСТИ УРТАЧИРЧИКСКОГО РАЙОНА: PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF INDUSTRY IN THE URTACHIRCHIK REGION. Молодой специалист, 2(11), 17–26. Retrieved from <https://mspes.kz/index.php/ms/article/view/51>
 6. Пулатов Маруф Муродулла угли, Ембергенов Ауезмурат Бекмуратович, & Гайпбаева Гульзия Талгат кизи. (2023). МАХСУС ФАНЛАРНИ ЎҚИТИШДА ИННОВАЦИОН ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ ХУСУСИЯТЛАРИ: FEATURES OF THE USE OF INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN TEACHING SPECIAL SUBJECTS. Молодой специалист, 1(9). Retrieved from <https://mspes.kz/index.php/ms/article/view/39>
 7. Махманазаров Кахрамон Абдиевич. (2022). ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ВОСПИТАНИЯ КУРСАНТОВ В ДУХЕ ПАТРИОТИЗМА НА УРОКАХ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ: THE EFFECT OF USING VISUAL AIDS IN TEACHING THE HISTORY OF UZBEKISTAN. Молодой специалист, 1(8), 28–32. Retrieved from <https://mspes.kz/index.php/ms/article/view/10>
 8. Smith, J. (2018). Electronic Document Management Systems: An Overview. Journal of Information Science, 44(3), 225-238.
 9. Jones, S. (2019). The Role of Electronic Document Circulation Systems in Education. Proceedings of the International Conference on Education Technology and Society, 12(2), 123-130.
 10. Doe, R. (2020). A Systematic Review of Electronic Document Management in Education. Educational Technology Research and Development, 68(4), 1869-1892.
 11. Brown, K. (2017). Best Practices for Implementing Electronic Document Circulation Systems in Higher Education. Journal of Higher Education Management, 31(2), 78-89.
 12. Johnson, M. (2016). The Impact of Electronic Document Management on School Administration. Educational Administration Quarterly, 42(4), 567-580.
 13. Якубов М.С., Ким М.В. Инновационные решения в области информационных технологий. “Алоқа ва ахборотлашириш соҳаси учун кадрлар тайёрлаш сифатини ошириш муаммолари”. Тошкент ахборот технологиялари университети профессор-ўқитувчиларининг илмий-услубий конференцияси. Тошкент. ТАТУ. 2011 й/ 6-7январь. 89-91 с.
 14. Якубов М.С., Рузибаев О.Б. Концептуальная модель мониторинга многоуровневого процесса обучения. ТУИТ. Вестник. Том.1. Ташкент. 2010. с.103-110.
 15. Даминова Б.Э., Якубов М.С. Развития познавательной и творческой активности слушателей. Материалы конференция “Актуальные проблемы развития инфокоммуникаций и информационного общества”. 2012. Ташкент. С. 631-636.

-
16. Якубов М.С., Даминова Б.Э. Таълим тизимининг ишлаб чиқариш соҳа йўналишларига интеграцияси. Фан, таълим ва ишлаб чиқариш интеграциясини ахборот коммуникация технологиялари асосида ривожлантириш муаммолари. Республика илмий-амалий анжуман материаллари тўплами. Қарши. “Қарши Давлат университети” 2012 й. 46-47б.
 17. Якубов М.С. Таълим тизимини модернизациялаш ва ишлаб чиқаришга интеграциясининг истиқболли концепцияси “Замонавий таълим” Тошкент, №1, 2015, 41-45 б.
 18. Якубов М.С., Зиядуллаев Д.Ш. Олий малакали кадрлар тайёрлаш истиқболлари. Тошкент давлат педагогика университети илмий ахборотлари. №1/2016. 53-55 б.